

AZ EURÓPAI SZOMSZÉDSÁGPOLITIKA

Az európai szomszédspolitikában (ESZP) érintett országok Algéria, Azerbajdzsán, Belarusz, Egyiptom, Grúzia, Izrael, Jordánia, Libanon, Líbia, Marokkó, Moldova, Örményország, Palesztina, Szíria, Tunézia és Ukrajna. Célja a jólét, a stabilitás és a biztonság erősítése az összes fél számára. A demokrácián, jogállamiságon és az emberi jogok tiszteletén alapszik, és kétoldalú politikát foglal magában az Unió és az egyes partnerországok között, amelyet regionális együttműködési kezdeményezések gazdagítanak: a keleti partnerség és az Unió a Mediterrán Térségért^[1].

JOGALAP

- Az Európai Unióról szóló szerződés 8. cikke;
- az Európai Unióról szóló szerződés V. címe (az EU külső fellépése);
- az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 206–207. cikke (kereskedelem) és 216–219. cikke (nemzetközi megállapodások).

ÁLTALÁNOS CÉLKITŰZÉSEK

Az európai szomszédpolitika révén az EU kiemelt kapcsolatot kínál szomszédjainak, amely a közös értékek (demokrácia és emberi jogok, jogállamiság, jó kormányzás, piacgazdasági elvek és fenntartható fejlődés) iránti kölcsönös elkötelezettségre épül. Az ESZP céljai között szerepel a politikai koordináció, a szorosabb gazdasági integráció, a megnövekedett mobilitás és a népek közötti kapcsolatok ápolása. A szomszédi kapcsolat mélysége attól függ, hogy az említett értékek mennyire tekinthetők közösnek. Az ESZP továbbra is elkülönül a bővítési folyamatától, de ez a tény nem befolyásolja a szomszédos országok és az EU közötti kapcsolatok jövőbeli alakulását. 2011-ben az EU felülvizsgálta az ESZP-t és az arab országokban zajló folyamatokra válaszul megerősítette, hogy lényegi célja a szilárd és fenntartható demokrácia, valamint az inkluzív gazdasági fejlődés előmozdítása. A szilárd és fenntartható demokrácia különösen a szabad és tisztességes választásokat, a korrupció leküzdésére irányuló erőfeszítéseket, az igazságszolgáltatás függetlenségét, a fegyveres erők feletti demokratikus ellenőrzést, valamint a véleménynyilvánítás, a gyülekezés és az egyesülés szabadságát foglalja magában. Az EU továbbá hangsúlyozta a civil társadalom szerepét a folyamatban

[1]Az EU és a keleti, illetve mediterrán partnerek közötti kétoldalú kapcsolatokra vonatkozó információk az e témáról szóló tájékoztatókban találhatóak ([5.5.5.](#), [5.5.6.](#) és [5.5.7.](#)).

és bevezette a „többért többet” elvét, amelynek értelmében az Unió szorosabb partnerséget alakít ki azokkal a szomszédos országokkal, amelyek nagyobb előrelépést tesznek a demokratikus reformok útján. 2015 márciusában a Bizottság és az Európai Unió Külügyi Szolgálat (EKSZ) konzultációs eljárást indított az ESZP ismételt felülvizsgálata érdekében. Egyik fő célja a szakpolitikai eszköztár módosítása volt a partnerállamok egyéni célkitűzéseinek fokozottabb figyelembe vétele érdekében. Az Európai Parlament 2015. július 9-én állásfoglalást fogadott el erre vonatkozóan, amely hangsúlyozta a fokozottabban stratégiai, célzottabb, rugalmasabb és koherensebb ESZP szükségességét. Az EKSZ és a Bizottság 2015. november 11-én a fentieknek megfelelő, a konzultáció eredményére alapozott közleményt tett közzé.

Az EKSZ 2017. május 18-án közzétette [az ESZP végrehajtásáról szóló jelentését](#). A jelentés kiemelte az EU által az ESZP-partnerekkel folytatott együttműködés során tanúsított rugalmasabb és érzékenyebb megközelítést, valamint az erőforrások hatékonyabb felhasználását. 2019. március 27-én a Parlament állásfoglalást fogadott el „[Az arab tavasz után: a Közel-Kelet és Észak-Afrika jövője](#)” címmel, amely elismerte a régióban a demokrácia terén elért bizonyos eredményeket, de további gazdasági, demokratikus és szociális reformokra is felszólított.

ESZKÖZÖK

Az ESZP az EU és partnerei között érvényben levő jogi megállapodásokra, partnerségi és együttműködési megállapodásokra, legújabban pedig a társulási megállapodásokra is épít.

Az ESZP keretében központi jelentőségűek az Unió és a legtöbb partnerállam közti kétoldalú cselekvési tervek és partnerségi prioritások. Ezek rövid és középtávú prioritásokat (3–5 év) kijelölve állapítják meg a politikai és gazdasági reformok menetrendjét. Az ESZP cselekvési tervei és partnerségi prioritásai az EU és az egyes partnerek igényeit, érdekeit és képességeit tükrözik. Céljuk a demokratikus, szociális szempontból méltányos és befogadó társadalmak kialakítása, a gazdasági integráció előmozdítása, valamint a polgárok határokon átnyúló szabad mozgásának javítása.

Az EU pénzügyi támogatás, valamint politikai és technikai együttműködés révén támogatja az ESZP célkitűzéseinek teljesítését. A forrásokat többnyire az Európai Szomszédosági Támogatási Eszköz (ENI) bocsátja rendelkezésre, amely számára a 2014–2020-as időszakban 15,4 milliárd euró került elkülönítésre. Más eszközök és programok is szolgálnak az ESZP finanszírozására, köztük a Civil Társadalmi Eszköz. A Bizottság továbbá támogatások formájában nyújt pénzügyi segítséget a partnereknek, az Európai Beruházási Bank és az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank pedig kölcsönök révén egészíti ki ezt a támogatást.

Emellett az ESZP keretében új eszközök kerültek kialakításra a piaci hozzáférés előmozdítása érdekében – különösen a mélyreható és átfogó szabadkereskedelmi megállapodások révén –, valamint a mobilitás növelésének és a migráció kezelésének céljával. Ennek megfelelően a mobilitási partnerséget és a vízumkönnyítést/vízumliberalizációt néhány partnernek felajánlották és be is vezették, 2016-ban pedig egy célzott pénzügyi eszközt indítottak – a [mobilitási partnerségi eszközt](#). Emellett az [Unió Szükséghelyzeti Alap Afrikáért](#) Észak-Afrikára vonatkozó kerete a migrációval

és a mobilitással kapcsolatos számos regionális és kétoldalú kezdeményezést finanszíroz.

Noha az ESZP a politikák közös gyűjtőedényeként működik, lehetővé teszi az Unió számára, hogy politikáit az egyes partnerek sajátosságaihoz igazítsa, és eszerint differenciálja.

A 2020–2027 közötti időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keretről folytatott tárgyalások keretében jelenleg folyik az EU külső finanszírozási eszközei, köztük az ENI felépítésének és működésének felülvizsgálata. Ezzel összefüggésben a Parlament 2018. április 18-án jelentést fogadott el [az EU külső finanszírozási eszközeinek végrehajtásáról](#), beleértve a 2017. évi félidős felülvizsgálatot és a 2020 utáni időszakra vonatkozó jövőbeli struktúrát is. Ami az ENI-t illeti, a jelentés további rugalmasságra hív fel, valamint a „többért többet” elv és az ösztönzőkön alapuló megközelítések hatékonyabb felhasználására, továbbá szorgalmazza a regionális és a kétoldalú programok fokozottabb összehangolását.

2018. június 14-én az Európai Bizottság közzétett egy, a Szomszédági, Fejlesztési és Nemzetközi Együttműködési Eszköz (NDICI) létrehozásáról szóló európai parlamenti és tanácsi [rendeletre irányuló javaslatot](#). A javaslat célja, hogy a következő többéves pénzügyi keretben egyszerűsítse az EU külső fellépésének jelenlegi finanszírozási szerkezetét, és egyes pénzügyi eszközöket integrál az új Szomszédági, Fejlesztési és Nemzetközi Együttműködési Eszközbe, az ENI-t is beleértve. A Parlament [első olvasatban](#) 2019. március 27-én fogadta el álláspontját a fenti javaslatról, amelyben szorgalmazza a finanszírozás bővítését, nagyobb szerepet igényel a másodlagos szakpolitikai lehetőségekkel kapcsolatos döntéshozatalban, valamint felhív a támogatás felfüggesztésére az emberi jogok megsértése esetén.

REGIONÁLIS DIMENZIÓ

A. Keleti partnerség

A keleti partnerség létrehozásának célja, hogy előmozdítsa az EU kapcsolatait keleti szomszédjai többségével: Örményországgal, Azerbajdzsánnal, Belarusszal, Grúziával, Moldovával és Ukrajnával. Az ESZP-n alapuló keleti partnerséget 2008-ban fogadták el és 2009-ben indították el.

1. Célkitűzések

A keleti partnerség elsődleges célja, hogy felgyorsítsa az Európai Unió és a keleti szomszédjai közötti politikai társulást és elmélyítse a gazdasági integrációt. Az integráció és együttműködés szintje a partnerországoknak az európai értékek, normák és struktúrák iránti elkötelezettségét, illetve saját haladásukat tükrözi. A keleti partnerség célja a demokrácia és a felelősségteljes kormányzás előmozdítása, az energiabiztonság megerősítése, az ágazati reformok (többek között a környezetvédelem) ösztönzése, a személyes kapcsolatok ápolása, a gazdasági és szociális fejlődés támogatása, valamint kiegészítő támogatás nyújtása a társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségek csökkentésére és a stabilitás növelésére irányuló projektek számára^[2].

---

[2]További információk [az EKSZ honlapján](#) a keleti partnerség (Eastern Partnership) címszó alatt.

2. Struktúrák

A keleti partnerség üléseit kétévente tartják, amelyeken az EU és a partnerországok állam- és kormányfői, az Európai Parlament, az Európai Bizottság és az EKSZ képviselői vesznek részt.

A keleti partnerség 2017. november 24-én tartott ötödik ülésének résztvevői számba vették az elmúlt két év eredményeit, és várakozással tekintettek „A keleti partnerség – középpontban a főbb prioritások és célkitűzések” című közös szolgálati munkadokumentum^[3] végrehajtása elé, amely célirányosabb megközelítést javasol a keleti partnerség 2015. május 22-i rigai csúcstalálkozójának együttes nyilatkozatában foglalt négy prioritással kapcsolatos célkitűzéseinek elérése érdekében:

- gazdasági fejlődés és piaci lehetőségek;
- az intézmények megszilárdítása és a jó kormányzás;
- összeköttetések javítása, energiahatékonyság, környezetvédelem és az éghajlatváltozás;
- mobilitás és az emberek közötti kapcsolatok.

Az Európai Parlament keleti partnerséggel kapcsolatos, 2017. november 15-én, röviddel a csúcstalálkozó előtt elfogadott ajánlásai ambíciózusak és előrettekintők.

A keleti partnerség többoldalú dimenziója négy tematikus platformon alapul: demokrácia, jó kormányzás és stabilitás; gazdasági integráció és az uniós politikákhoz való közelítés; energiabiztonság; valamint a személyes kapcsolatok. Magas beosztású tisztviselők évente legalább kétszer, a külügyminiszterek pedig évente találkoznak. A platformok munkáját néha ágazatspecifikus miniszteri találkozók segítik.

Kiemelt kezdeményezéseket is indítottak, melyek az alábbiakat foglalják magukban: integrált határigazgatási program; kkv-k támogatására szolgáló eszköz; regionális villamosenergia-piacok; valamint az energiahatékonyság javítására, a megújuló energiaforrások használatának növelésére, a jó környezetvédelmi irányítás előmozdítására, illetve a természeti vagy ember okozta katasztrófák megelőzésére, az azokra való felkészülésre és kezelésükre irányuló erőfeszítések.

A 2011-ben létrehozott Euronest Parlamenti Közgyűlés^[4], a keleti partnerség parlamenti szerve felelős a partnerségen belüli konzultációért, felügyeletért és nyomon követésért. Fő célja a keleti partnerség országainak parlamentjei és az Európai Parlament közti kapcsolatok ápolása, az emberek közötti kapcsolatok erősítése, a civil társadalom aktív részvételének előmozdítása és az aktívabb kulturális párbeszéd. A közös érdekeken és kötelezettségvállalásokon, továbbá a differenciálás, a közös szerep- és felelősségvállalás elvein alapul. Feladata többek között, hogy felügyelje a keleti partnerség országai számára juttatott uniós támogatást, továbbá ajánlásokat adhat ki a keleti partnerség kormányközi struktúrái számára azzal a céllal, hogy elősegítse ezen országok szorosabb politikai és gazdasági integrációját az Unióval.

---

[3]„Keleti partnerség – 20 megvalósítandó célkitűzés 2020-ig: összpontosítás a legfontosabb kiemelt kérdésekre és a kézzelfogható eredményekre.”

[4]Az Euronesttel és tevékenységével kapcsolatos további információt [a Közgyűlés honlapján](#) talál.

A közgyűlés eddig hat rendes ülést tartott, legutóbb 2018. június 25–27 között Brüsszelben. Az Európai Parlament 60 képviselőjéből és az egyes partnerországok parlamentjeinek 10-10 képviselőjéből áll. Mivel azonban az Európai Parlament a Belarusz Országgyűlést nem ismeri el demokratikusan megválasztott intézményként, belarusz „parlamentari képviselők” jelenleg nem vesznek részt az Euronestben. Az Euronest Parlamenti Közgyűlés négy állandó bizottsággal rendelkezik: a politikai és emberi jogi kérdésekkel, valamint a demokráciával foglalkozó bizottság, a gazdasági integrációval, valamint a jogszabályok közelítésével és az uniós politikákhoz való közelítéssel foglalkozó bizottság, az energiabiztonsággal foglalkozó bizottság és a szociális kérdésekkel, foglalkoztatással, oktatással, kultúrával és civil társadalommal foglalkozó bizottság.

A keleti partnerség civil társadalmi fóruma^[5] „az uniós intézményekre és a keleti partnerség nemzeti kormányaira gyakorolt befolyás érdekében” ajánlásokat tesz közzé.

B. Unió a Mediterrán Térségért

Az Unió a Mediterrán Térségért magában foglalja a 28 uniós tagállamot, az Európai Uniót és 15 mediterrán országot (Albánia, Algéria, Bosznia-Hercegovina, Egyiptom, Izrael, Jordánia, Libanon, Mauritánia, Montenegró, Monaco, Marokkó, Palesztina, Szíria [a polgárháború miatt tagsága jelenleg felfüggesztve], Tunézia és Törökország). 2008 óta az Arab Államok Ligája valamennyi ülésen részt vesz, Líbiának pedig megfigyelői státusza van.

1. Célkitűzések

Az Unió a Mediterrán Térségért többoldalú keretet nyújt az Európai Unió, valamint a déli és keleti mediterrán országok közötti politikai, gazdasági és társadalmi kapcsolatok ápolásához. A 2008-as [párizsi csúcstalálkozón](#) alakították meg a barcelonai folyamatként is ismert euromediterrán partnerség folytatásaként. Az Unió a Mediterrán Térségért a barcelonai nyilatkozat (1995) céljait követve tevékenykedik, amelyek a béke, a stabilitás, a biztonság és a közös jólét területének létrehozása, valamint a demokratikus elvek, az emberi jogok és az alapvető szabadságok teljes körű tiszteletben tartása, továbbá az euromediterrán régióban a kultúrák és civilizációk közötti megértés előmozdítása.

2. Struktúrák

Az Unió a Mediterrán Térségért elnöksége társelnökség formájában működik, így hangsúlyozva a csoport közös szerepvállalását. 2012 óta az északi társelnökség szerepét az Európai Unió töltötte be, a déliét pedig Jordánia. Az Unió a Mediterrán Térségért fő kormányzó testülete a vezető tisztviselők ülése, amely nyomon követi és koordinálja az Unió munkáját. A vezető tisztviselők ülése jóváhagyja a költségvetést és a titkárság munkaprogramját, előkészíti a külügyminiszteri és más miniszteri üléseket, valamint kinevezi a főtítkárt és a hat főtítkárhelyetteset. Az ülésen tárgyalják meg a titkárság által jóváhagyásra és elfogadásra benyújtott projektjavaslatokat is. Az Unió a Mediterrán Térségért titkárságának szerepe mindenekelőtt a következő ágazatok technikai projektjeinek azonosításából, kidolgozásából, támogatásából és

---

[5]A civil társadalmi fórummal kapcsolatosan további információt [a fórum honlapján](#) talál.

koordinálásából áll: közlekedés, energia, vízügy, környezetvédelem, felsőoktatás és mobilitás, kutatás, szociális ügyek, a nők szerepének megerősítése, foglalkoztatás és vállalkozásfejlesztés. E területek mindegyike az együttműködést erősíti és közvetlenül kihat a polgárok életére. Az Unió a Mediterrán Térségért titkársági költségvetéséhez legnagyobb mértékben az EU járul hozzá.

Az Unió a Mediterrán Térségért parlamenti közgyűlése, amely az Euromediterrán Parlamenti Közgyűlés munkájára épít, 280 tagot számlál: 132 uniós képviselő (83 az EU 28 nemzeti parlamentjeiből és 49 az Európai Parlamentből), nyolc képviselő az európai mediterrán partnerországokból (Albánia, Bosznia-Hercegovina, Monaco és Montenegró), 130 képviselő a 10 déli és keleti mediterrán országból (Algéria, Egyiptom, Jordánia, Izrael, Libanon, Marokkó, Palesztina, Szíria [jelenleg felfüggesztve], Tunézia és Törökország) és 10 képviselő Mauritániából.

Az Unió a Mediterrán Térségért parlamenti közgyűlése évente legalább egy plenáris ülést tart; a legutóbbit 2019. február 13–14-én tartották Strasbourgban. A plenáris üléseken állásfoglalásokat és ajánlásokat fogadnak el az euromediterrán együttműködés valamennyi aspektusára vonatkozóan, amelyek az Unió a Mediterrán Térségért végrehajtó szerveit, a Tanácsot, a Bizottságot és a partnerországok nemzeti parlamentjeit érintik. Az Európai Parlament 2018–2019-ben töltötte be az Unió a Mediterrán Térségért soros elnöki tisztségét, majd a legutóbbi strasbourgi plenáris ülésen átadta azt Törökország Nagy Nemzetgyűlésének. A közgyűlés a következő öt bizottsággal rendelkezik: a politikai ügyekkel, a gazdasági ügyekkel, a kultúrával, a nők helyzetével és az energiával foglalkozó bizottság.

María Álvarez López / Mario Damen
04/2019

